

БІБЛІОТЕКА „НОВОГО ЖИТЯ“ Ч. 9.

Марк Твейн.

ПРИПІЗНЕНИЙ МОСКОВСЬКИЙ ПАШПОРТ

Перевів з англійського
Володимир Держирука

Ціна 10 центів.

1915.

З друкарні „Нового Життя“
107, Грант Стріт Оліфант, Па.

Марк Твейн.

ПРИПІЗНЕНИЙ МОСКОВСЬКИЙ ПАШПОРТ

Перевів з англійського
Володимир Держирука.

Ціна 10. центів.

1915.

З друкарні „Нового Життя“
107 Грант Стріт Олифант, Па.

ПРИПІЗНЕНИЙ МОСКОВСЬКИЙ ПАШПОРТ.

I

Се було над вечером, в одній берлінській пиварни на вулиці Фрідриха. Довкруги якої сотки круглих столиків сиділи мушини; вони курили і пили; послужники-ж приносили щораз то нові гальби для загашення спраги. Біля головних входових дверей сиділо кількох американських молодців, що прощали ся отсе після кілька-дневного оглядання німецької столиці.

— Чого-ж бо се ти перериваєш свою мандрівку в половині? — спитав один з молодців другого. — Що тебе так дуже тягне во свояси.

— Дійсно, — докинув другий, — що се за диво-вижа? Будь ласкав пояснити, бо се виглядає трохи на умове збоченє. Чи може затужив за домом?

Лице запитаного загоріло дівочим'румянцем; він, після короткої задуми, признав, що причиною є туга.

— Ніколи не був я довго поза домом, — зачав — говорити. — З дня на день баную більше. Від тижня не бачив я приятеля, а се страшно. Бажало ся мені мою подорож довести до кінця, та не є тепер в силі. Се було для мене райським бажанєм, та без товариства неможливо. Коли-б я мав товариство! Та його нема. Мене звали звичайно місс Ненсі, коли я ще був хлоп-

цем; і таким остав я по нинішній день: з дівочою вдачою і соромливим. Не можу довше видержати! Мушу вертати домів.

Прочі молодці підбадьорювали його, як могли і сказали прямо, що він зробив велику ошибку житєву. Один знов додав, що перед поворотом треба конче оглянути Петербург.

— Ні, не говори мені сего! — крикнув хлопець. (Його звали Періш). — Се було, що правда, моєю найлюбіщою мрією, та я її викинув з голови. Не говоріть більше про се ні словечка! Ніхто мене не наклонить. Не можу йти сам один. Гадаю, що я умер би!

Він ударив рукою по кишени на грудех і додав:

— Ось-тут є моя охорона перед зміною погляду. Купив я тікет і спальню до Парижа і нині в ночі виїжджаю. Пийте тепер, товариші, се на інтенцію мого щасливого повороту.

Всі випили пиво на “гуд бай”-і — Альфред Періш лишив ся сам серед своїх думок і бавованя. Та се тільки на короткий час. Від сусідного столика підвів ся чоловічок в середнім віці, похожий на бізнесмена, з рішучими військовими манярами, гладкий і симпатичний. Він присів ся біля Періша і зачав говорити оживлено і поважно. Його очи, його лице, його постава, його ціле ество було живлене енергією. Він був повний життя. Подав руку молодцеві, потряс нею сердечно і сказав без всякого вимушення:

— Ви не можете... Дійсно, ви не можете вертати. Се було-б великою похибкою. Все будете сего жалувати. Дайте переконатися, прошу вас.

Так багато сердечности було в тих словах, що молодець мимохіть був вдячний незнакомому. Незнакомий замітив се вражінє і дуже вдоволів ся такою німою відповідію. Зачав отже говорити дальше:

— Ні, ні! Не робіть сего! Се буде похибкою великою. Я підслухав дещо, про що ви говорили; даруйте мені за се, але я сидів так близько вас, що не міг заткати уший. А мені се було невимовно прикро, що ви перериваєте вашу подорож а хтіли-б конче побачити Петербург. Ви маєте повне право побачити се місто. Се не так дуже далеко, — швидко, дуже швидко всьо полагоди́ть ся, — а подумайте, які гарні спомини будете мали!

Тутъ зачав такими принадними красками описувати московську столицю, що Альфред Періш тільки отворив рот.

— Впрочім ви мусите побачити Петербург, мусите! Що за радість буде для вас, яка радість! Знаю се, бо знаю гаразд се місто, як гаразд знаю мое місце уродження в Америці. Десять літ... я пізнав його через десять літ. Спитайте там кого-небудь; кождий вам се скаже; там всі мене знають, мене майора Джексона. Всі мене знають. Поїдьте! О, ви мусите там поїхати; ви мусите, дійсно.

Альфред Періш дав ся пересвідчити. Він хотів їхати. Лице його говорило про се недвозначно, хоч язик мовчав. Аж опісля — давна хмара налягла його твар і він промовив сумно:

— Ох, ні! Неможливо! Мені годі їхати. Умру з туги.

Майор одвітив рішучо:

— З туги? Чому се так? Та-ж я поїду з вами!

Сі слова прийшли нечаяно. Молодець хитав ся. Може се був який обманець? Відки-ж бо взяли ся сі чемности і готовість до жертв для незнакомого молодця? Він глянув на повне, щире майорове лице і — засоромив ся. А що не знав всяких дипломатичних крутарств, тому сказав отверто:

— О, ні, ні! Ви за добрі для мене; не можу жадним чином. Годі, щоб я дозволив на всілякі прикрости ради мене...

— Прикрости? Ніколи в світі, любий молодче! Мені треба було до Петербурга вибирати ся нині в ночи, на всякий случай. О девятій їду експресом. Ходіть, поїдемо разом. Не лишу вас на самоті ні на хвилину. Ходіть чим мерщій, говоріть!

Так отже сей викрут не поміг Альфредови. Що-ж тепер робити? Альфред попав у зневіру. Він мусів отже шукати иншого способу і — найшов його. А що перед тим як його ужив, обдумав його із всіх боків і прийшов до пересвідчення, що майор буде безрадий.

— Однак, одна справа нещасна є проти мене і через неї неможливо мені їхати. Дивіть, — і при тих словах добув куплені тікети і поклав їх перед майором на столі. — Дорога моя йде через Париж, а годі мені змінити їх на дорогу до Петербурга; таї пакунки мої вже зачековані. А коли-б я хотів купити другий тікет, то забракло-б мені гроший, бо отсе ціла моя грошева сума, що при мні лишилася. — І поклав знов перед майора п'ятсот-марковий банкнот.

В сій самій хвилі майор зловив тікет і купони, підвівся скоро від стола і сказав радісно:

— Гаразд! Все гаразд! Тікет і купони на пакунки вони змінять в офісі на другі! Все зроблять для мене, бо вони всі мене знають. Сидіть тут кілька хвилин, а я сейчас верну.

Рівночасно зловив рукою банкнот і додав:

— Возьму сей банкнот зі собою, бо може треба буде дещо доплатити до тікетів. Може....

І сейчас вибіг з пиварні на двір.

II

Молодець остовпів. Все прийшло так нечайно. Так нечайно, дивно, неможливо. Його рот отворився, а язик не був в силі сповнити свого обов'язку. Хотів крикнути: "Лови його," та в грудях забракло сили; хотів пігнати за ним у слід, та ноги не могли поступити, а тільки дрожали; а далі захиталися під ним і приневолити знов сісти у крісло. В голові заме-

тушало ся, піднебіє висохло. Що йому тепер належить робити? Він не знав. Одна річ видавала ся конечною: треба постарати ся зловити сего опришка. Впрочім: на стації не видадуть гроший за тікет... А по що-ж йому було треба сего тікета? Ні, він певно почимчикує на стацію і продасть тікет кому-будь за половину ціни. І то нині, бо завтрішної днини тікет буде без вартости. Такий звичай в Німеччині. Такі думки додали йому надії і сили; він підвів ся і хтів йти. Та тільки поступив кілька кроків, почув нечаяно, що вліває. Сів знов на крісло, ослаблений від одної річи, що її замітив: за вишите пиво треба було заплатити, а він не мав зломаного цента при душі. Був неначе в криміналі! Бог один знав хіба, що станеть ся, коли він схоче вийти з пиварні. А до того, не знав настільки німецької мови, щоби пояснити цілу подію і просити о поміч.

Думки знов зачали його томити. І як він міг дати ся так вивести в поле? По що слухав слів якогось вітрогона? Ох, леле! **Надходить вейтер!** Молодець підніс часопись перед очі і неначе глибоко зачитав ся. Вейтер перейшов мимо. Для молодця було се незвичайною радостью. Глядів на годинник; вказівки, здавало ся, були нерухомі. Минуло десять хвиль. Знов вейтер. І знов сховав ся молодець за часописю. Вейтер вийшов — неначе на тиждень часу — опісля увійшов знов.

Знов десять хвиль журби і — знов вейтер. Тим разом збирав він щось із сусідного столика і, здавало

ся, стояв там цілий місяць. Опісля минуло ще неначе два місяці і — вийшов.

Молодець зрозумів, що не був в силі пережити слідуєчої появи вейтра, мусить щось робити! Треба утїкати! Та вейтер стояв п'ять хвиль недалечко, опісля стояв довше і довше, може кілька місяців, як се Альфредови здавало ся. Він зиркав на вейтра з переляком, почував себе зовсім безсиьним і був такого пересвїдчення, що хіба посивіє із такої страшної журби.

Вкінци вейтер відійшов; задержав ся опісля біля одного столика, сколектував належитість від гостя, підійшов далше, сколектував другий рахунок, піійшов далше..... А очи молодця звертали ся до нього в тім часї благально, серце умлівало, а груди сповняла ся на переміну то тревогою, то надією.

Вейтер задержав ся знов, щоб сколектувати гроші. Алфред промовив отже до себе: “Тепер або ніколи,” — і зачав прямувати до дверей. Один крок — два кроки — три — чотири... вже був близько дверей; п'ять ноги під ним дилькотїли... щось йде за ним тихим ходом... серце в нїм завмирає... шість кроків — сім... він вже вийшов! — вісім — девять — десять — одинацять — дванацять.... ох, хтось таки слїдкує за ним.. Молодець завернув у якусь вуличку і мав намір накивати п'ятами, та... тяжка долоня спочила на його рамени.... Цілий ослаб і мало що не вмів.

Оглянув ся... Се був майор. Він не питав, не показував жадного здивованя, але зачав говорити весело і щиро:

— Сі люди винні, чому мене не було так довго. В тікет-офісі новий урядник; він не знав мене і не хтів змінити тікета, бо се проти права. Тоді я подав ся до мого старого знакомого, начальника стації, ви знаєте.... гей, повозка, повозка.... мусимо їхати до московського конзуляту... о, так, а се вимагає багато часу. Але тепер є все в порядку: пакунки переважені, зачековані, тікет і спальня перемінені; всі документи маю в кишені; також і осталі гроші держу для вас. Гей, дорожкарю, їдь, а скоренько, щоб не дав молодцеві заснути!

Періш розрадував ся незвичайно, а дорожка мчала ся дальше і дальше від пиварні. Вкінці він сказав прямо майорови, що лучило ся йому в пиварні і що він хоче вернути і заплатити свою належитість за пиво.

— О, се нічого, не журіть ся, — промовив майор спокійно, — все гаразд, вони мене всі знають, кождий мене знає. Я сам, як буду в Берліні, то при нагоді заплачу. Гей, дорожкарю, підганяй чим скорше, нема так багато часу на страту. Мусимо бути в московськім конзуляті.

До московського конзуляту приїхали вже по урядових годинах. В уряді не було нікого крім писаря. Майор поклав свою визитівку на стіл і сказав по московськи:

— Ну, тепер потвердіть паспорт для отсього молодця як найск...

— Не маю на се власти, а конзуль виїхав.

— Виїхав? Куди?

— Виїхав на провінцію, де й живе.

— А коли верне?

— Хіба аж завтра.

— А громи би... О, гаразд! Дивіть тут! Я є майор Джексон, він мене знає, кождий мене знає. Підпишіть сей паспорт, а йому, скажіть, що тут був майор Джексон; всьо буде гаразд.

Та писар не дав намовити ся. Тоді майор попав на таку думку:

— Гаразд, я скажу вам, що належить зробити. Ось тут маєте почтові марки і належитість за потвердженє. Як прийде завтра майор, так нехай сейчас потвердить і вишле до мене поштою.

Писар сказав з сумнівом:

— Він.... ну, так, він може се зробить і так...

— Може? Він певно се зробить. Він мене знає, кождий мене знає.

— Дуже добре, — промовив писар. — Я йому перекажу вані слова. — А опісля глянуv з усьмішкою і додав: — Однак . однак.. ви знаєте, що в протягу двацять чотирох годин будете на границі... А там неможливо так довго ожидати.

— А хто-ж говорить про якесь ожиданє?

Писар помовчав якийсь час і добавив:

— Дійсно, паноньку, так ви хочете, щоб його післати до Петербурґа?

— А чому-ж би ні?

— А сей, на чие імя виставлений пашпорт, хоче бути двадцять п'ять миль поза границі. Се йому нічого не допоможе серед таких обставин.

— А що-ж се шкодить, як сей молодець хоче бути поза границею?

— Як то що? Се, що на границі задержать його, як не мати-ме пашпорту.

— Ні, сего вони не зроблять! Начальний інспектор мене знає, кождий мене знає. Я є одвічальний за сего молодого чоловіка.

Ви вишліть пашпорт до Петербурґа, Европейський Гетель, для майора Джексона. Скажіть конзулеви, нехай нічого собі із сего не робить, за ціле ризико я відвічаю.

Писар подумав трохи а опісля сказав:

— Мусите, паноньку, знати що ризико може бути дуже велике, особливо тепер. Новий закон є в повній силі.

— А що-ж се за закон?

— Десять літ сибірської тюрми для кожного, хто в Росії є без пашпорту.

— Хороба-б тебе... — зачав клясти майор. Кляв по англійськи, бо московська мова за бідна на висловлене таких духовних емоцій. Він мимрив довго-довго, а опісля заговорив по московськи:

— О, се гаразд! Вишліть до Петербурґа; зробіть всьо так, як я говорив. Я вже всьо проче пофіксую. Там мене всі знають, кождий мене знає, ціле начальство, кождий....

III.

Майор був дуже веселим товаришем подорожи і молодий Періш їхав з ним радо. Його слова були сонічним саявом і веселею; глядів довкруги на краєвиди і поясняв всьо серед веселости, сьміху і щирости. Він умів приноровити кожде слово до обставин, сказати його у відповідну хвилю. І ся подорож була для молодця дійсною роскошю; він забув на сі хвилі, коли-то пригнобляла його самота і туга за домом. Вкінци коли оба подорожні зближали ся до границі, Періш згадав про паспорт:

— Якось собі не пригадую, чи ви взяли мій паспорт з конзуляту. Ви, очевидно, маєте його при собі.

— Ні! Паспорт надійде поштою, — одвітив майор спокійно.

— Н-надійде.... надійде поштою? — крикнув переляканий молодець. І всі страховіть, що їх чув про переслідованя тих людей, що без паспортів їдуть до Росії, прийшли йому до голови і перелякали його незвичайно.

Майор поклав свою долоню на плече молодця і сказав:

— Не журіть ся, молодче, нічим, не журіть ся ні крихіточки. Я вами заопікую ся і не дам вам потерпіти жадної шкоди. Начальний інспектор мене знає; я йому поясню цілу річ і всьо буде гаразд.... побачите...А тепер, не повинні ви псувати собі веселого настрою серед такої гарної подорожи! Я то всьо полагоджу, щоби було гаразд. Нема чим журити ся.

Альфред тремтів і відчував велику тревогу у серцю та однак робив, що міг, щоб тільки замаскувати свій настрій і одвітив на слова майора з уданим вдоволенням.

На границі вийшов з вагону і станув на заді великої товни народу; а тимчасом майор перепхав ся через товпу, щоби “дати вияснення начальному інспекторови.” Альфред чекав тривожно. Видавало ся дуже довго, поки майор не прийшов назад. Він сказав ніжно:

— А громи би се побили! Се новий інспектор і я його не знаю!

Альфред опустил ся в знеможі на копицю пакунків.

— О, та-ж я се знав, я се знав!

Був би зімлів з превеликої журби, коли-б майор не був його піддержав і не посадив його на якусь скринку. Він обняв його раменем і шепнув:

— Не жури ся, хлопче, всьо буде гаразд; май довіре до мене. Під-інспектор є короткозорий, як се-ледець. Слідив я за сим і — так є дійсно. Тепер-же

поясню тобі, що зроблю. Я піду перший і викажу ся своїм пашпортом, а опісля перебіжу нишком аж до сеї юрби подорожних з пакунками. Ти будь там а я тобі передам мій пашпорт через поруче; побіжи знов нишком в напрямі до під'інспектора і уповай на боже провидіне і на — на сего сліпака! Все буде гаразд, не журися!

— Се неможливо! Ваша подоба а моя відмінна, як небо від землі; в пашпорті стоїть ваш опис...

— О, се гаразд! Ріжницї між пятьдеся-єдинкою, а девятнадцаткою не замітить зовсім сей короткозорний селедець; не бій ся нічого а роби так, як кажу.

Десять хвиль опісля Альфред йшов до під'інспектора, блідий і близький вмлїня, та знаменито перехитрив "селедця" і — був радий, як собака, що утікла перед полісменом.

— Я се тобі говорив, — сказав майор одушевлений. — Я знав, що все буде гаразд, як будеш уповати на провидіне, як дитина...

Між границею а Петербургом дбав майор ревно про се, щоби викликати веселість в молодім подорожнім, добути його з обіймів роспуки і пересвідчити, що жите є веселе і вартісне. І наслідком сього увійшов молодець до міста у дуже піднесенім настрою, почимчикував прямо до готелю бадьорно і вписав своє імя. Та готеляр місто показати йому число його кімнатки, глянув на нього допитливо і ждав... Майор прийшов сейчас на поміч і промовив сердечно:

— Всьо гаразд... ви знасте мене... я за всьо одвічаю...

Готеляр потряс головою і нахмурив ся. А майор додав:

— Всьо гаразд; пашпорт буде протягом двацять чотирох годин; прийде поштою. Оттут мій пашпорт, а його буде туй-туй...

Готеляр говорив чемно, та не змяк. Він сказав по англійськи:

— Я дуже рад вас вдоволити, господине майор, і певно всьо зробив би коли-б міг; та тут нема вибору; він мусить йти відси; не можу дозволити, щоб він був в отсїм готели хоч би на хвилинку.

Хлопець зачав бліднути і хитати ся; майор піддержав його і промовив до готеляря:

— Ви-ж мене знаєте... кождий знає мене... нехай він переспить ся в отсїм готели тільки сю нічку, словом чести ручу, що...

Готеляр покивав головою:

— Господине майор, ви наражаєте мене і цілий дїм на велику небезпеку. Я мержу ся чогось подібного, та однак..... мушу покликати поліцію.

— О, пождіть, не робіть сього. Ходи, молодче, не журн ся, всьо мусить бути гаразд. Гей, дорожка! Сїдай до дорожки, хлопче! Палата начальника тайної поліції! Жени, що сили! Ну, тепер всьо в порядку, не

попадай в одчай задля маринці. Князь Басловський мене знає; так знає мене, мов книжку; він скоренько полагоди́ть гаразд нашу справу.

Переїхали вулицями і зблизи́ли ся до ясно-освітленої палати. Було пів до девятої вечером.

— Князь збірає́ть ся на вечерю — сказав лакей — і не може тепер нікого прийняти.

— Мене прийме, — крикнув майор нагально і подав свою візитівку. — Я є майор Джексон. Подай йому сю картку; всьо мусить бути гаразд.

Лакей поніс картку невдово́лений, а оба подорожні сиділи в ждальни якийсь час. Небавом покликали майора і хлопця перед князя в його приватні́м офісі; князь був лютий і набурений, мов громова хмара. Майор пояснив слу́чай і просив о дозвіл пождати двацять-чотири години, поки пашпорт не наді́йде.

— Се неможливо! — одві́тив князь поганою англійщиною. — Дивує мене, що ви допустили ся такого божевільного вчинку і привели молодика без пашпорту.... Я дуже вам дивую ся, господине майор. За се грозить йому десять літ на Сибі́ри; нема ратунку! Робіть, що хочете.... держіть його, він мліє! Ось-тут скоро, подайте йому се! Так, ще один лик; водка — се хороша річ; чи не так, молодче? Так, тепер чуєть ся вже лі́нше, бі́дняга. Положіть ся молодче, на софу. Як могли ви, господине майор, завести молодого чоловіка у таке страшне положене?....

Майор уняв молодця сильним раменем, підложив подушку під голову і шепнув до уха:

— Удавай слабого, як тільки можеш! Грай комедію, що сили; він вже змяк, сам бачиш! Тепер скриви ся, лови ся за серце, кидай ся і заводи: “О, матінко рідненька, матінко.” Се поцілить отсього мацапуру, мов гарматна куля.

Молодець, що правда, робив то всьо, бо мусів; і робив щиро, без удавання. А майор шепнув знов до нього:

— Знаменито! Ще трохи грай свою ролю! Дуже гарно! Ти своєю грою збітував Сару Бернгарт.

Вкінци просьби майора і терпіня хлопця зробили своє. Князь промовив:

— Гаразд; я дам вам точно речинець двацятьчотирох годин. Як протягом сього часу не надійде пашпорт, то не приходіть близько мене! Сибір, нема иншої ради.

Коли майор і молодець дякували князеві сердечно, то він покликав кількох салдатів і по московськи казав їм йти з обома до готелю і не спускати їх ні на хвилю з очий; а коли-б за двацятьчотири години молодець не виказав ся пашпортом, так мають його сейчас запроторити в тюрму сьв. Апостолів Петра і Павла і здати рапорт.

Нещасні приїхали до готелю разом зі салдатами, їли під їх наглядом; салдати остали в кімнаті Альфреда, поки майор не положив ся спати. Опісля і Альфред

пішов за ним. Та один салдат лишив ся в його кімнаті. Коли молодець глянув на салдата, що махінальними кроками ходив перед дверми, то бадьорність сейчас його покинула, а серце майже перестало бити з тривоги. Протягом трицять хвиль упав на саме дно недолі: журба, ляк, роспука.... Ліжко? Ні, для такого, як він, не треба ліжка; ліжко не для бездомного і пропащого! Спати? Він тільки міг ходити.... То не тільки міг; він мусїв. Цілими годинами ходив, то плакав, то заломлював руки, то молив ся.... А вкінці написав лист:

“Моя люба матінко! Коли отсей лист дійде до Вас, то бідного Альфреда вже більше nebude. Ні, ще гірше, дуже лихо! Через мою глупоту і легковірність попав я у руки якогось опришка або маняка. Не знаю як, та на всякий случай чую, що я пропащий. Нераз думаю, що се опришок та опісля думаю, що він тільки божевільний, бо має добре, ніжне серце і докладає всяких нераз дуже тяжких зусиль, щоби мене витягнути з нещастя, в яке сам мене запхав. Ледви за кілька годин буду одним з безумної юрби, що перемірює ногами сніжні московські пустарі Сиберії і буду безнадійно звязаний із сею країною загадок і нужди! Я не пережию сього! Мое серце розривається; вже тепер умираю. Дайте мою фотоґрафію моїй дівчині і перекажіть, нехай часами згадає мене і нехай так чесно живе, щоб ми могли колись побачити ся у сій країні високій, де не женять ся і не беруть розводу і де

нема жадних клопотів. Жовтого собаку дайте від мене Гейлеви, а другого Тейлерови; рушницю дарую братови Вілеви, а рибарські причандали і Біблїю.... також йому.

“Надїї для мене нема. Ратунку нема. Салдат стоїть біля мене з карабіном і не спускає очей з мене, не кліпне навіть.... Нема для мене ратунку, бо знов маняк має мої гроші.... А салдат стоїть неповоручно, мов скаменїлий. Чеки грошеві є в моїм куфрі, а куфер, хто зна, чи коли надійде.... може ніколи. Певно ніколи не надійде, я се знаю. О, на що я зійшов! Молїть ся за мене, моя люба ненько; молїть ся за Вашого безталанного Альфреда... Та, і се не багато менї допоможе...”

IV.

Рано, коли майор кликнув молодця на сніданє, був він зовсім зломаний. Дали їсти також салдатам, закурили цигара і майор знов зачав говорити своїм веселим тоном. Поволи-поволи Альфред набирав надїї і навіть зачав сьміяти ся з вдоволенєм.

Та, тут знов погадав собі, що не сьміє вийти із сього дому на свободу. Сибір грозив йому, як чорна туча; апетит пропав... Годї було йому оглядати і вулицї, галерїї і церкви вкупі із салдатами, що крок в крок слїдкували за ним.... Ні, він мусить тут сидїти; ждати на пошту з Берліна і... свою долю. Цїлий день був майор при нїм. Біля дверей стояв салдат з рушницею, випрямований як цївка; другий салдат сидїв на

креслі, на коридорі. Цілісіньку днину розказував майор про свої військові пригоди, описував бої, оповідав шутливі події, а все це було висловлюване з енергією і життям; від цього хлопець оживав і піддержував упадлого духа. Над вечером пішли оба вечеряти до їдальні, а оба салдати почимчикували за ними.

Саме тоді переходило біля них кількох Англіїців; один з них сказав:

— Кепська справа! Не дістанемо сеї ночі почти з Берліна...

Альфред затремтів, як почув ці слова і мало-що не зімлів. Англіїці сіли біля сусіднього столика і один з них знов сказав:

— Се ще нічого такого лихого....

Молодець почув, що його щось давить в горлі.

— Прийшла телеграма, що випадок лучився на залізниці і — трен спізнився о... три години.

Альфред не упав на долівку, бо майор піддержав його обома руками. Він надслухував і пізнав тепер, що із цього може бути. Майор посадив молодця на крісло і сказав ніжно:

— Хлопче, будь веселий! Нема чим журити ся! Знаю, як вийти із цього положення. Пашпорт — се нісенітниця! Нехай його не буде і тиждень, обійдемо ся без нього!

Альфред був за слабкий, щоби слухати тих слів... Пропадала надія, Сибір щораз ближше....

А майор підвів його на ноги і повів до американської амбасадри, щобн якось добути новий паспорт.

— Амбасадор знає мене дуже добре: разом забавляли ся... Не журн ся, молодче! Всьо буде знаменито! Я радий, як когут! Ми є ось-тут; наші клопотн скінчили ся. Та ми навіть в дійсности жадних клопотів не мали!

Тут-же були двері амбасадри найбогатшої, найвільнійшої і найсильнійшої републики всіх віків; соснове бюрко, над ним знамя орла, що крила свої розняв над зьвіздистим прапором а в кігтях держить чимало воєнного матеріалу....

Коли побачив се молодець, то сльози станули йому в очах: любов до батьківщини загоріла в його серцю; в груди потепліло; всі його журби і переляк шезли сейчас і він спасений, спасений! Цілий сьвіт не сьміє тут взяти його у свої руки!

З економічних зглядів амбасада найбільшої републики складала ся з півтора кімнати на девятім поверсі (бо десятій поверх був вже передтим винаймлений), а персонал складав ся з одного амбасадора з платнею робітника американського, з секретря, що у вільних хвилях продавав сїрники по вулицях, щобн якось по-людськи вижити, з дівчини-інтерпреторки; були там по стїнах образки американських пароходів, портрет президента, бюрко, три крісла, нафтова лампа, кіт, годинник і сплювачка з моттом: “Ін Гад ві трост.”

Майор з молодцем прийшли сюда, а салдати чимчичкували за ними. Якійсь чоловічок сидів при століку і писав офіційальні річи нігтем на папері. Він підвів ся і глянув на них; кіт утік під стіл; дівчина втиснула ся в кут, де стояла бочілка з водкою, щоби зробити місце для пришелців; салдати станули під стіною, з рушницями на плечах, перед дверми.

Альфред був веселий; був певний спасеня. Майор привитав ся сердечно з урядником, розказав плавно цілу подію і попросив о пашпорт.

Урядник попросив гостей усїсти і сказав:

— Вел, я є тільки секретарем амбасадн, знаєте. Годї нам видати пашпорт, бо ми-ж на московській землі. За много було-б одвічальности. Впрочім: самого амбасадора тепер нема.

— Ол райт! Пішлїть по нього!

Секретар засьміяв ся і сказав:

— Лекше сказати, як зробити. Він-же поїхав кудись в степи на вакації.

— А громи-б його... — вищїдив майор крізь зуби.

Молодець затремтів; лице його зблідло; зачав хилити ся в долину. А секретар говорив, перериваючи:

— Чоґу? се? Які громи, майоре? Князь дав вам дваїцять-чотири години часу. Дивіть на годинник; всьо гаразд; ще остало вам пів години; трен туй-туй-приїде а з ним надїйде також і пашпорт.

— Чоловіче, трен спізнений о три години. Судьба хлопця залежить від хвиль, а з них ледви трицять о-

стало для нього. За пів-години він буде, як пропавший на віки. На Бога, ми мусимо мати паспорт!

— О, я пропавший, я се знаю! — заплакав молодець, закрив лице долонями і похилив ся над стіл.

Нечайна зміна наступила в поведенню секретаря, його спокій зник, оживлене появилось ся на його лици; він крикнув:

— Бачу, як прикра ситуація! Боже, вам поможи! Що-ж я можу тут зробити?

— Як то що? Дайте йому паспорт!

— Неможливо, зовсім невозможно. Ви-ж не знаєте його! Тому три дні ви навіть не чули нічого про сього молодця: нема жадного способу, щоб про з'ідентифікувати. Він пропавший, нема ратунку!

Молодець заридав:

— Боже, Боже! Так, се останній день для мене?

Знов подумав секретар. І змінив ся у своїм настрою. Спитав його зміненням голосом так байдужно, як тоді, коли питаєть ся про погоду, як нема що иншого до говорення:

— Чи се дійсно ваше імя?

— Так.

— Відки ви?

— З Бріджпорту.

Секретар потряс головою; покивав знов і щось думав. По хвили:

— Ви родили ся там?

— Ні; в Нью Гевен.

— Ааа!

Секретар зиркнув на майора, що слухав того всього незвичайно уважно, і сказав:

— Там, в куті є доволі водки на випадок коли-б салдати мали велику спрагу.

Майор скочив і подав салдатам водки. Вони випили і подякували. Секретар питає далі:

— Як довго жили ви в Нью Гевен.

— До чотирнадцятого року життя.

— Коли ви там були, на якій вулиці?

— Паркер стріт.

З великим напруженням слідив майор за допитами секретаря. Секретар дав знак, а майор подав салдатам знов по чарці очіщеної.

— Під яким числом?

— Без числа?

Хлопець глянув на секретаря неначе говорив: “Чого мене мучиш тими глупими питаннями, коли я і так нещасливий?”

Секретар говорив далше?

— Що се був за гавз?

— Мурований, двоповерховий.

— Сайдвок був перед домом?

— Ні, малий городець на фронті.

— Зелізні штахетки?

— Ні, деревляні....

Майор подав знов салдатам водки, хоч секретар навіть не давав знаку.

— Що можна бачити, коли входить ся крізь двері?

— Вузкі сїни, ча кінци двєрі і на право двєрі...

— Може ще щось?

— Рури до огріваня.

— Яка кімната на право?

— Парльор.

— Карпетований?

— Так.

— Який рід карпету?

— Старого типу Вілтона.

— Які фігури на карпетї?

— Ловецьке товариство... конї...

Майор зиркнув на годинник: лишаєть ся шість хвиль... Поглядав то на секретаря, то знов на годинник. Опісля знов на секретаря. Секретар притакнув. Майор закрив собою годинник на стїні і зручно посу- нув вказівки о пів-години взад. Опісля підкріпив сал- датів водкою.....

— Який рум поза рурами до огріваня і сїнями?

— Їдальня.

— Печ була?

— Ні, решітка.

— Чи сей дім належить тепер до вас.

— Ні, я його продав, коли вибирав ся до Брідж- порту.

Секретар пождав хвилину, опісля сказав:

— Чи вас прозивали ще яким иншим іменем крім вашого звичайного назвиска?

Молодець зачервонїв ся і спустив очі. Здавало ся, що боров ся сам зі собою кілька хвилини, а опісля сказав соромливо:

— Кликали мене “місс Ненсі”...

— Які прикраси були в їдальни?

— Вел.... я.... не знаю....

— Жадних? чи дійсно жадних?

— Ні.

— Кепсько.... Погадайте... Чи дійсно жадних прикрас?

Молодець думав і думав, а секретар легко ди- хав. А далі молодець глянув умучено і похитав голо- вою.

— Думай.... Думай! — крикнув майор з трево- гою і чим мерщій дав салдатам водки.

— Молодче! — промовив секретар. — Не було жадного образу?

— О, певно, що так! Та ви сказали прикраси...

— Що-ж ваш батько думав про сей образ?

Хлопець мовчав.

— Говоріть! — сказав секретар.

— Говори! — кричав майор і дріжучою рукою подав салдатам цілу літру ачішеної.

— Я.... я не можу сказати, що батько говорив — сказав тихо молодець.

— Швидко, швидко! — налягав секретар. — Говоріть! Нема часу до страти! Вітчина і свобода, або Сибір і смерть залежить від сеї відповіді.

— О, майте милосердіє! Батько мій є сьвященник, і.....

— Се нічого; скажіть прямо, не сороміть ся...

— Він говорив, що се була найгрячійша пекольна мара...

— Гарзд! — крикнув секретар і приложив печатку до пашпорту. — Тепер вас пізнаю і се можу потвердити. Я був у вашім домі і сам малював сей образ!

— О, ходи, хлопче, в мої обійми, мій хлопче! — закричав майор. — Все будемо дякувати Господу Богу, що сотворив отсего артиста....

Волод. Держирука.

Накладом
БІБЛІОТЕКИ „НОВОГО ЖИТЯ“
в Олифант, Па.

вийшли слідуєчі книжки:

ч. 1	Ярмарок в Сорочинцях	\$0.15
ч. 2	Американський Шляхтич	.30
ч. 4	Ніч перед Рождеством	.20
ч. 5	На Верхах	.05
ч. 6	Настоящі	.20
ч. 7	Піснї Емігрантів	.10
ч. 8	Іван Коновченко	.20
ч. 9	Припізнений Московський	
	Пашпорт	.10
ч. 10	Евстахій (в друку)	

Пишіть на адресу:

NOWE ZYTIE
OLYPHANT, PA.